

Behçet Necatigil'in Şiirlerinde Kadının Hâlleri

Emine Bilgehan TÜRK
Giresun Üniversitesi
eminebilgehanturk@hotmail.com
ORCID ID: 0000-0001-2345-6789

Araştırma Makalesi

DOI: 10.31592/aeusbed.1140404

Geliş Tarihi: 04.07.2022

Revize Tarihi: 20.10.2022

Kabul Tarihi: 22.11.2022

Atf Bilgisi

Türk, E. B. (2022). Behçet Necatigil'in şiirlerinde kadının hâlleri. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(3), 710-723.

ÖZ

Sanat; hayata, doğaya, zaman ve mekâna başka ufuklardan bakmasını öğretir. Şiir ise okurunda gündelik hayatın dağdağası içinde bazen uzun sürecek düşünceler uyandırırken bazen çağrışımlarıyla anı anlamlı kılar. İnsanı kuşatan onun içinde izler bırakan olayları, şiir sanatının imkânlarıyla dile getiren nesirleriyle de şiir ve sanata dair görüşlerini açıklayan bir şairdir Behçet Necatigil. Türk şiirinin kendi üslubunu oluşturabilmiş isimlerinden olan şair, sıradan insanın hâllerini şiirlerinde etkili bir söyleyiş ve yalın bir ifadeyle dile getirir. İdeoloji, sınıf gözetmeksizin toplumun hemen her kesiminden okuru ortak duygularda birleştirebilecek insani bir söyleyiş, derin bir gözlemin varlığı şiirlerinde kendini hissettirir. En sessiz, en görünmez hâliyle dahi hayatın kurucusu olan kadın ve hayatın hemen her sahnesinden kadın fotoğrafları onun şiirlerinde özgün bir yere sahiptir. Küçük kız çocuğundan, geçim derdiyle bir evin sıkıntılarını omuzlayan kadınlara, gelenek ve arzuları arasında sıkışmış genç kızlardan sokak kadınlarına, hasta çocuğunun kaygısıyla uykusuz kalan annelere her yaştan ve her kesimden kadın, Necatigil'in şiirlerinde yerini bulur. Şiirlerde insanı iç dünyasından yakalamaya çalışan yargılamayan mutedil bir yaklaşımın sesi duyulur. Behçet Necatigil insanı gündelik yaşamın içinde gözlemleyen, onu yaşadığı hayatın içinde yorumlamaya çalışan bir şairdir. Bu yaklaşımıyla polemikleri, siyasi olayları, zamanı aşan bir isim olarak her devrin okurunun duygularına hitap edecektir. Necatigil'in şiirlerinde "kadın konusunun" ele alınmaya çalışıldığı bu makalede şairin; şiir ve şair algısına dair kısaca bilgi verilmiştir. Bütün şiirleri içinde yapılan taramada kadın konulu şiirler tasnif edilerek onlar da kendi içinde sınıflandırılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Behçet Necatigil, şiir, kadın.

The Cases of Women in Behçet Necatigil's Poems

ABSTRACT

Art teaches us to look at life, nature, time and space from other horizons. Poetry, on the other hand, makes the moment meaningful with its connotations, while sometimes evoking long-lasting thoughts in the tumult of daily life. Behçet Necatigil is a poet who expresses his views on poetry and art with his prose, which expresses the events that surround man and leave traces in him, with the possibilities of the art of poetry. The poet, who is one of the names of Turkish poetry who was able to catch his own unique expression, expresses the states of ordinary people in his poems with an effective and simple expression. The existence of a human expression and deep observation that can unite readers from almost every part of the society in common feelings, regardless of ideology or class, makes itself felt in his poems. The woman, who is the founder of life even in its quietest and most invisible form, and photographs of women from almost every scene of life have a unique place in his poems. Women of all ages and from all backgrounds find their place in Necatigil's poems, from little girls to women who shoulder the burdens of a house for their livelihood, from young girls who are stuck between their traditions and desires, to street women, to mothers who are sleepless due to the anxiety of their sick child. In the poems, the voice of a non-judgmental, moderate approach that tries to capture people from their inner world is heard. Behçet Necatigil is a poet who observes people in daily life and tries to interpret them in the life they live. With this approach, his polemics, political events, as a name that transcends time, will appeal to the feelings of the readers of every era. In this article, in which "the subject of women" is tried to be discussed in Necatigil's poems, brief information is given about the poet's perception of poetry and poet. In the scanning made among all the poems, the poems about women were classified and tried to be classified within themselves.

Keywords: Behçet Necatigil, poetry, woman.

Giriş

Yaşanılan hayatın insanı farklı duyarlılıklara sahip kılması, onun hassasiyetlerine ya da tepkilerine tesir etmesi kaçınılmaz bir gerçektir. Sanat ise, hayatın bu gerçeğini işleyerek, irdeleyerek, incelterek farklı ses ve renklerle yeniden dile getirme, yeniden dikkatlere sunma işidir. Behçet

Necatigil, şiire ve şairliğe dair düşüncelerini, nesir yazılarında ve şiirlerinde dile getirir. Şairliği, sıradan insanın ötesinde bir farkındalık ve tahammül olarak gören Behçet Necatigil, *Peygamberler* şiirinde; “Katlanmak babında/ Her iyi şair/ De biraz peygamberdir” (Necatigil, 2013, s. 672) der. Şiirin kaynaklarını ifadeden geri durmayan Behçet Necatigil, *Ölümden Sonra* şiirinde şiir evrenini kuşatan gerçeği; “Bu benim yazdıklarım/ Kendi halim mi sade/ Yaşadığım çevreden/ Bir ses kalsın istedim/ Şu koskoca dünyada” (Necatigil, 2013, s. 127) mısraları ile dile getirir. Kendini şiirin savaşçılarından gören şair, “Şiir bilgi mi? Kuramsal bilgilerle mi yazılır şiir? Yoo, hayır, küçültür şiiri bu! Bilgiyi, bildiriye öne alarak, standart maddelerle şiir yazarlar da olur. Ama şiir bir yaşantıdır; bize el koymuş, içimize taş gibi oturmuş olayları, olguları biçimlere kalıplara dökme işidir” (Necatigil, 1979, s. 55) der. Benzer düşünceleri *Kısık* şiirinde ise; “Ben bir sürü hastalık çektim gördüm de/ Kimse diyemez ki özenmiş yazıyor/ Hem ben ne yazdımsa ağırlığı altında/ Ezildim de yazdım” (Necatigil, 2013, s. 633) şeklinde ifade eder.

Yazma eyleminin nasıl gerçekleştiği, kalem sahibini bu eyleme yönlendiren temel duygunun ne olduğu ömrün ilerleyen dönemlerinde de olsa sıklıkla cevaplandırılan bir durumdur. Sanatçı sözünü zamana söyler. Hayatı bir tahammül olarak gören şair, duygularına muhatap arar. Behçet Necatigil, *Yazı* şiirinde şiirini uçurumun kenarında şairle buluşabilenlere yazdığını, gitmekle kalmak arasında kalanlara yazdığını “Ve şairler boyuna kimlere yazarlar?/ Yıkılmış köprülerin başında/ Ürkmüş boşluktan biri inliyorsa/ Ve şairler onlara geldimlere yazarlar” (Necatigil, 2013, s. 663) mısraları ile ifade eder.

Behçet Necatigil, “*Sanatçının Ruh Sayısı*” adlı yazısında eser ve sanatçı arasındaki bağı; “Birey, kendisini çeviren, kendisini belirli bir yaşamaya bağlayan, mecbur ve mahkûm eden olay, ilişki ve eşyalarla var olabildiğine göre, önce kendi şartlarını, kendi hallerini dile getirir getirmelidir. Kendini bir yana itip başka yaşamalara açılması, hayal ya da gözlem yoluyla bunları vermeye kalkması halinde ortaya çıkan eser, doğal olmaktan çok zihni olacak; özenti, yakıştırma tehlikelerine daha yaklaşık bulunacaktır” (Necatigil, 1977, s. 44) cümleleri ile anlatır.

Şair, şiir ve okura dair düşüncelerini “*Düz Yazı, Konuşma ve Konferanslarında*” açıklıkla belirten Necatigil, sıradan insanın problemlerini sokağın kelimeleriyle kendine has söyleyişiyle başka bir biçimde dile getirir. Şiirin gücü bu başkalıktadır. Onun şiirinde bütün bir hayat farklı yüzleriyle kalabalık bir topluluğun resmi olarak görülür. Bu büyük resmin her bir yüzü başka zamanlarda farklı noktalardan bakılarak şiire dâhil edilir. Şiiri, “Bir şiir kendi başına, bağımsız bir ülke olduğundan çok, bir ruhtur, bir anlamdır. Yaratıcısının fizik, moral yapı ve davranışlarıyla sıkı sıkıya bağıntısı olan bir fotoğraftır.” (Necatigil, 1977, s. 44) şeklinde tanımlar. Yaşanılan hayattan kopuk olmayan bu şiir anlayışı ile Necatigil’in fotoğrafında ise kendi yaşantısının izlerini taşıyan muhitlerden, orta sınıftan insan kareleri vardır. Bu insanlar; kadın ve erkek olarak büyük çoğunluğu orta yaşın duygu dünyasını taşıırken zaman zaman bir dış gözlemcinin bakışıyla çocuğun ve orta yaş üstü kadınların dünyasından da izler barındırır. Katlanılan hayatın her anından, yaşanılan çevrenin her mekânından kadın portrelerini “eş, sevgili, anne ve karşı cins” olarak görebiliriz. Bütün bu kimlikleri, hayatı etkileyen ya da hayattan etkilenen kadınlar olarak değerlendirmek gerekir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi “araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 187).

Örneklem

Çalışmada Behçet Necatigil’in Kapalı Çarşı, Çevre, Evler, Eski Toprak, Arada, Dar Çağ, Yaz Dönemi, Divançe, İki Başına Yürümek, En/Cam, Zebra, Kareler Aklar, Beyler, Söyleriz kitaplarını ve kitaplara girmemiş şiirlerini kapsayan *Bütün Şiirleri* kitabında yer alan şiirler incelenmiştir. Şiirler tespit edilirken sadece kadın ya da onu karşılayacak diğer sözcüklerin geçtiği şiirler ele alınmamış

kadını konu edinen bütün şiirler çalışmaya dâhil edilmiştir. Başlıklandırmalar elde edilen bulgular doğrultusunda belirlenmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Doküman incelemesi yoluyla verilere ulaşılmıştır. Yapılan bu çalışmada, bu yöntem çerçevesinde, Behçet Necatigil'in şiirleri taranarak kadın konulu olanlar tespit edilip incelenmeye çalışılmıştır.

Araştırma Etiği

Bu çalışmada doküman incelemesi yapıldığı için etik kurul raporu alınmamıştır.

Bulgular

Çalışma sonucunda elde edilen bulgular aşağıda ilgili başlıklarla özetlenmiştir.

Toplumsal Rollerine Göre Kadın Tipleri

Genç Kızlar / Genç Kadınlar

Behçet Necatigil'in şiirlerinde acısı, arzusu, hastalığı, pişmanlığı az da olsa neşesi olan bir insan sesi duyulur. Tabiatın sesiyle sıkça karşılaşmaz. Mevcut durum ve arzuları arasında kalan insanın duyguları da yansır şiirlere. Toplumun bireyden beklediği davranış kalıpları, roller vardır. “Bu Toplumsal cinsiyet rolleri, kadınlığın ve erkeğin sosyal ortamlarda ifade edilidir. Cinsiyet rolü, kadına ve erkeğe uygun bulunan kişilik özellikleri ve davranışlar olarak ifade edilir ve kültürel beklentileri ifade eder” (Dökmen, 2015, s. 31). *Ağıt* şiirinde toplum kurallarının etkisiyle aşka ya da karşı cinse ilgisini göstermekten çekinen bir genç kızın duygu dünyası vardır. “Kapalı kızlarda duygu yok mu” mısrasıyla başlayan şiirde arzularına karşı kendiyile mücadele eden bazen çıkmaza giren bazen de kendini suçlayan bir genç kızın hezeyanı duyulur. Şiir; “Çirkin miydim, hayır, talihim yoktu belki./ Ümitli, sâdik, bekledi vücudum./ Seneler geçti geçti./ Dal gibi kurudum” (Necatigil, 2013, s. 58) mısralarıyla tamamlanır. Bu, “*bekleyen*” olarak aşkta kadının nesne olduğu, sosyal hayata ve aşk algısına yapılan bir itirazın sesi olarak görülebilir.

Uzun Ev şiiri de başkalarının ilişkisine tanık olan -şairin “masum kız” olarak tanımladığı- birinin büyümesinin, çocuksu merakının cinsel duygulara dönüşümünün ifadesidir. Bu şiirde toplumsal bir probleme, bireyin duygularına içerden bakılarak ışık tutulur. İnsanlar kendi özel hayatlarını yaşarken içinde bulunduğu topluluğun diğer fertlerini de göz önünde tutmak zorundadır. Aksi durum, birbirinden farklı çoğu zaman tanımlanamayan problemlerin doğuşuna zemin hazırlar. Şiirin son bölümü bu durumu;/ “Büyüdüm çabuk/ Entarim dar eğnime/ Kollarım çürük” (Necatigil, 2013, s. 174) mısralarıyla bir belirsizlik içerisinde anlatır.

Necatigil'in şiirlerinde bir mısranın devamını ya da bir sorunun cevabını başka bir şiirde okumak da mümkündür çoğu zaman. Onun sanat yönü en yüksek şiirlerinden olan “*Solgun Bir Gül Dokununca*” şiirinde okur, “Solgun Bir Gül Oluyor Dokununca” tekrarıyla işaret edilen “şey”in cevabını arar. Bu büyük şehirlerde uzak yurt köşelerinde günün her anında her zaman karşılaşılabilecek bir durumdur. İnsana ait olan bu duygu; “Ya da yalnız bir kızın/ Sildiği dudak boyasında/ Eşiğinde yine yorgun gecenin/ Başını yastıklara koyunca” (Necatigil, 2013, s. 306) mısralarında genç bir kadının duygularıyla sınırlandırılmış bir zamana sığdırılmaya çalışılır. Dudak boyası, güzel görünme onun ardında da beğenilme arzusunun sonucu olarak kullanılır. Bütün bir günün ya da bütün bir yaşanmışlığın sonunda yalnız bir kız olarak silinen dudak boyası maksadına ulaşamamış bir duygunun hüznünü taşır. 1962'de yayımlanan “*Solgun Bir Gül Dokununca*”da aranan “şey”in cevabını 1977'de yayımlanan “*Sandıklar*” şiirinin; “Hüznü bir gül gibi düştüğü yerden/ Aldık, çekildik, herkes varken/ Koklar, okşar sandıklar” (Necatigil, 2013, s. 515) mısralarında okumak

mümkündür. Bunu, Necatigil şiirinin en temel duygusu olan “hüznün” yansıması olarak değerlendirmek mümkündür.

Alaca, bir genç kadının arzuları hayalleri ve kendi gerçekleri arasındaki gelgitlerin şiiridir. “*Ben kadını sayıklarım*” mısrası bu hercai tavrın biraz cinsiyete has bir özellik gibi algılanmasına yol açar. İç dünyasında uyanan hayaller içinde olan kadın, “*kocam, evim, anam*” diye sıraladığı kendi gerçekleri karşısında utanır. Şiirin son dörtlüğünde “ayna” metaforu uyandırıcı ve gerçeğin yansıtıcısı olarak şiire girer. “Ben kadını aynalarda uyanırım” mısrasında ayna; kadını hem kendi güzelliğinin fiziksel varlığının farkına vardırın hem de Necip Fazıl Kısakürek’in “*Aynalar, bakmayın yüzüme dik dik*” (Kısakürek, 1992, s. 269) mısrasında olduğu gibi uyarıcı, insana aidiyetlerini hatırlatıcı bir güç olarak okunur. Kadının kendi benliğiyle yaşadığı bu çatışma “uyanmak ve ufalmak” fiilleri etrafında anlam derinliği kazanır. “Ben kadını aynalarda/ Uyanırım./ İçimi saran çirkinlik/ Yüzümden okunuyor/ Ufalırım” (Necatigil, 2013, s. 153). Son bölümde, hayatın kadına kazandırdığı değerler dünyasının hayale galip geldiği, bir anlık çelişkinin dahi kadını kendi iç dünyasında suçlamasına neden olduğu görülür.

Necatigil’in gündelik hayattan sahneler barındıran birçok şiirinde kadınlar, kızlar sadece âni anlamlı kılan küçük heyecanlar olarak görülür. Hayatın içinde gözlemci bir fotoğrafçı gibi dolaşan Necatigil’in kalemi, kadınları ânin fotoğrafı içinde oldukları gibi yansıtır. Bu, *Boşluk* şiirinde “eli alınaya dayalı” yaşadığı zamanı tüketmeye çalışan yalnız bir genç kızı anlatırken *Barbaros II* şiirinde, eski İstanbul yaz akşamlarında meydana hava almak için gelen aileler arasında kadınlar, kızlar yaşlarına göre gruplar içinde tasvir edilir. “Yavaş sesle konuşan/ Kadınlar otururdu, /Kahkahayla gülüşen / Genç kızlar bulunurdu” (Necatigil, 2013, s. 89).

Ev ve Kadın

Şiirlerinde ev, aile hayatı öne çıkan Behçet Necatigil, *Gece Vakti* şiirinde ilerleyen zamana rağmen bir eve gidemeyişin, bir evin bekleneni olamayışın duygu dünyasını dile getirir. Bu şiirde “*Erkekler evlere çekildi çoktan*” mısrası, gün içinde yirmi dört saatin özel bir anı olarak görülür. Erkekler evlere çekildikten sonra aile hayatının başka bir takvimi işler. Gün yeni zamanına uyanır. Fakat bu şiirin öznesi olan delikanlı bu duygudan mahrumdur. Bu ona şairin sesi olarak “*Üzüyor mu seni delikanlı,/ Yollar gibi sokaklarda kalışın*” (Necatigil, 2013, s. 35) mısraları ile sorulur. Şiir, “*Yine benimlesin bekleyiş*” mısrası ile beklenen olarak kadını ve onun kurduğu aile hayatını işaret eder.

Murat Belge, Necatigil’in şiirinde “*ev hayatı*” için “Şehir küçük burjuvasını evinde yakalayacak, evinde anlatacaktır. Şu herkesin hırsla birbirinden gizlediği, ama herkesçe yaşandığı için herkesçe de bilinen ‘ev hayatı’ Necatigil şiirinin tematik merkezi olacaktır” (Belge, 2006, s. 291) değerlendirmesini yapar. *Evler* şiiri de yaşayışın mekânı olarak evi içerden ve dışardan tanımlar. Her ev, kendi sırrını içinde taşır. İçerde değişen imkânlar değişen insanlar, değişen duygular olsa da dışarıya karşı “*evlerin içi pencere duvar*” (Necatigil, 2013, s. 72) dır. Bu hengâmeli, kederi sevincinden çok hayatta kadının, erkeğin arkasında destek oluşu “*Kadın en büyük kuvvet erkeğinin işinde*” (Necatigil, 2013, s. 73) mısrası ile anlatılır. *Evcik*, şiirinde de şair, kız çocuklarının oyunlarında hayatlarını mutlu bir evin annesi olarak kurguladıklarını; “*Ayşe’yi o anda görmeliydiniz!/ Eski kadınların kanyla evcimen*” (Necatigil, 2013, s. 74) mısraları ile dile getirirken, hayatın bu mutluluğu hepsine bağışlamadığını da; “*Ayşelerin kimisi/ Yuvadan, evden yoksul/ Sert rüzgârlar önünde/ Güz yaprakları gibi/ Boşluklara savrulur*” (Necatigil, 2013, s. 75) mısralarıyla belirtir. Burada hâkim olan hayattır. Aynı oyunu oynayan herkes, yarın başka bir gerçeğin oyuncağı olur. Beceriklilik, tutumluluk, evi idare etmek ve yönetmek hususunda şiirin kahramanı Ayşe, eski kadınlarla özdeş tutulur. Burada da geleneksel bir yaklaşımın ya da yaşanan zamana getirilen gizli eleştirinin bir yansımasını da görmenin mümkün olduğu söylenebilir. Nurullah Çetin, bu şiire “Necatigil, ‘ev’i öncelikle bir aile yaşantısının biyolojik, kültürel ve sosyal boyutlarıyla gerçekleştiği bir ‘yuva’ olma özelliğiyle algılamaktadır. ‘Evcik’ adlı şiirinde küçük bir kızın evcilik oyunu düzeni içinde evi bir ev hanımı tavrıyla çekip çevirmesi, evin biyolojik ve fiziksel işlevine; misafirlğe gitme enstantaneleri de sosyal işlevine gönderme yapmaktadır” (Çetin, 2013, s. 244) değerlendirmesini yapar. İnsanı bir kimlik

hâline getiren toplum, bu toplumsal yaşantının en belirgin göstergesi olan ev, içindeki kadın yaşantısı, bir çocuğun hayatı taklidiyle kadın hayatına bir yorum getirir.

Perili Ev adlandırması masallarda, filmlerde, Ömer Seyfettin'in "Perili Köşk"ünde olduğu gibi hikâyede insan hayatını etkileyen, içinde korku, merak, gerilim uyandıran bir mekân olarak kurgusal metinlerde birçok kez yer almıştır. Necatigil'n *Perili Ev* şiirinde ise peri, evi yaşanılabilir bir yer yapan ocağı tütüren, bozulmuş düzelter, kirliyi temizleyen kadın eli olarak anlatılmıştır. Gonca Gökalp, bu şiire "Şairin kadına tavrı ne kadar olumlu, sevecen ve saygılı olursa olsun, onu iş gören yanı sıra algılamaktadır. Ev içindeki düzeni sağlayan kişi, bir eş de olabilir, bir hizmetçi kadın da! Öyleyse Necatigil iyimser ve özlem dolu da olsa, 'Perili ev' şiirinde kadını eşya ile mekân ile ev ile ilişkisi doğrultusunda konu etmekte; duygusal bir paylaşımı değil, eşyanın kadın elinde aldığı düzeni anlatmaktadır" (Gökalp, 1992, s. 74) değerlendirmesini yapar. *Perili Ev* şiirinde kadın, hayatı düzenleyen değdiği şeyi tılsımıyla güzelleştiren bir peridir. Kadın eli, her şeyi arzulan şekle getirmiştir. "Masa yerini bulmuş, çamaşırlar yıkanmış, yosunlu sürahi arıtılmış" tır. Belirtilenler sadece gündelik işlerin yapılması değildir. Kadın eliyle hayata renk ve tat katılmasıdır. "Ocakta ateşimiz yanıyor/ Yanıyor lambamız" (Necatigil, 2013, s 140) mısralarında kullanılan iyelik ekleriyle bu bir ortak paylaşım olarak gösterilir.

Yollar ve Evler şiirinde erkek akşama kadar dışarda çalışıp ekmek parası kazanırken; "Kadın yemek yaptı gündüz/ Ocağının başında" (Necatigil, 2013, s. 630) mısraları ile kadın ve erkek geleneksel yaşantının rolleri içinde tanımlanırlar. Ev ve aile hayatını; "Öyle sanıyorum ki insan bütün hayatı boyunca yüzde yetmiş evlerde bulur mutluluğu. Mutsuzluğumuz bile olsa, biz evlerde dört duvar arasında kendimizin sultanıyızdır. Yani ev bir kurtuluştur. Sokaklar çabuk tükeniyor" (Necatigil 2014, 78) cümleleriyle anlatan şair, bu şiiri de ev hayatının bir dış gözlemcisi olarak "Sokaklar تنها./ Sinema dönüşü/ Bütün merakım bu evlerde." (Necatigil, 2013, s. 630) mısralarıyla tamamlar.

[*Odanın Her Şeyi Tamam*] şiirinde de mekânı yaşanılabilir bir yer hâline getiren bir kadının varlığı söz konusudur. "Odanın her şeyi tamam./ Konsolu, aynası halısı./ Eve geldiğimde soba yanıyordu./ Suyum sürahide hazır./ Yatağım yapılmış akşamdan" (Necatigil, 2013, s. 629) mısralarında belirtilen hayatın düzenleyicisi hizmetli kadındır. Bütün bunlar, şairin arzularını karşılamaz. Onun istediği bir aile birlikteliğidir. O da; "Karım olmalıydı, çocuklarım olmalıydı/ Bu dekorda bu manzarada" (Necatigil, 2013, s. 629) mısraları ile dile getirilir.

Bir Kadını Savunmak şiiri kadın ve erkeği genel psikolojik yaklaşımları üzerinden değerlendirmeyi gerektiren bir yapı içerir. Şiirde isim ve içerik arasında okurda "Kadını savunan kim?" sorusuna cevap arama hissi uyandırır. İlk dördlükte kadın dış dünyaya karşı güçlü görünme arzusunun sonucu olarak erkeği bir tamamlayıcı olarak içindeki kırgınlığa rağmen yanında ister. İkinci dördlük, kadının yaşamak zorunda olduğu dar odaların erkeğin gelişine ferahlayan havasını belirtirken "Ama kadın da haklı..." mısrası kadının haklılığını bilinmezlere yükler. Erkek yeni gelişin, yeniden gelişin küçük mutluluğu içinde anlatılır. Şiirde üçüncü dördlük, kısa bir süre sonra evliliğin değişmeyen döngüsü içinde erkeğin kendine evin dışında mutluluk arayışı ile bitirilir.

Eski Sokak'ta değişen sosyal hayat içinde insanlar arasında artan iletişimsizliği anlatırken şiirin merkezindeki benin diğer evlere dair çıkarımları okunur. Sokakta evler çoğunlukla kadın üzerinden tanımlanır. Gecenin sessizliği bir kadının öksürük sesi ile bölünür. "Ya gece yarısı, göğsü parçalanırdı/ O kadın, iki ev öteden" (Necatigil, 2013, s. 450). Bir sonraki dördlükte dış dünyaya kapalı olan evden yükselen erkek sesinin ardından ağlayan bir genç kadının sesi duyulur. Burada "Bağırın bir erkek boşluğa" mısrası erkeğin sebepsiz bağırması ya da kadının bu bağırışın nedenini çözmeden sadece ağlaması olarak değerlendirilebilir. Bu durum, sokaktaki iletişimsizlik gibi evlerdeki iletişimsizlik olarak da okunabilir. Bir diğer dördlükte üç çocukla yalnız kalan bir kadının hikâyesi yer alır. Bu şiirde her ev dışarıya yansıyan sesiyle akşamın ya da gecenin sessizliğinde duyulur. "Bitmezdi makinede dikişin/ Kimdin sen bitişik komşu?/ Üç yavrunla kalmışsın/ Bir tanıdık söylemişti" (Necatigil, 2013, s. 450).

Ses, ne kadar çok şey anlatırsa anlatsın, sessizliğin sonsuz bir çılgılık oluşu farklı şekillerde dile getirilir. Kadın ve erkek arasındaki anlaşmazlığın, aynı kelimelerin başka hikâyeler, başka kederler anlatması *Ses* şiirinde sessizlikle ifade edilmiştir. “Bir kadının ilerde/ Bir şeyler hıçkırdığı/ Bir erkeğin birine,/ Görünmeyen birine bir şeyler seslendiği/ Oysa Görülüyordu” (Necatigil, 2013, s. 303). *Ses*, eşler arasındaki iletişimsizliğin şiiri olarak da okunabilir. İkisi de düşüncelerini ya da duygularını dillendirmez. Burada erkeğin veya kadının karşısındakine üstünlük kurmasından ya da psikolojik, fiziksel güç kullanmasından söz etmek mümkün değildir. Herkes kendi mizacınca davranır. Erkeğinki boşluğa konuşmaktır. Bu zihinsel bir tepkidir. Kadına düşen ise hıçkırmaktır. Zihinsel algıya fiziksel tepki vermesi dile getirilmeyeni daha derinden hissetmesi ya da duygularını daha çabuk ele vermesi kadının farklı şekillerde konumlandırılmalarına imkân verir. “Ama duyulmuyordu... ses!/ Sanki ses olmayınca hiçbir olmayıyordu” (Necatigil, 2013, s. 303) mısralarıyla dile getirilmeyenlerin yok sayılması hiçbir gerçeğin kapatılamayacağını ifade eder.

Evlilik şiirinde de bu iletişimsizliğin aşılmağına işaret edilirken kadının ya da erkeğin cinsî bir özelliğinden söz edilmez. Her ikisi de kendini aşamamanın yalnızlığıyla evlenerek başka bir yalnızlığa sürüklenir.

*Çıkar yalnızlığından boşluk
Dönerken
Bir yalnız bir yalnızı çeker
Yalnızlığına (Necatigil, 2013, s. 419).*

Behçet Necatigil, *Kareler* kitabında yayımladığı şiirleriyle mısranın yapısında değişiklikler yapmaya başlamıştır. Murat Belge, bu şiirlere “...az sayıda kelimeyle çok anlam koyma eğilimi de artar ve kelimelere koyduğu anlamlar iyice özelleşir, öznelleşir” (Belge, 2006, s. 298) değerlendirmesi yapar. *Evlilik* şiirinde kelimeler arasına koyulan boşluk, şiiri şekil olarak farklı kılarken birinci mısradaki yer alan “*boşluk*” kelimesi ile de şiirin anlam dünyasındaki boşluğun farklı anlamlarla doldurulabileceğini imgelemiştir.

Yazlıkta Saygı Türleri, geleneğin oluşturduğu davranış kalıplarının saygı olarak nitelendirilmesine getirilen bir yorumdur. Kadın karşısında erkekte beklenen davranışlar ise ironik bir anlamla sorgulanır. Fakat üstü açılmadan saygı diyerek geçilir. “Bir genç kadın bahçesine çıkmışsa/ Balkondaydın, içeri çekildin/ Saygıdır” (Necatigil, 2013, s. 593). Yazlıklar, normal hayatın dışında bir takvim ve davranış şekillerinin olduğu mekânlardır. Temelinde rahatlık ve rahatlama algısı hâkim olunan bu yaşantıda erkeklerden daha fazla fedakârlık, daha fazla özveri beklenildiği dile getirilir bu şiirde.

Behçet Necatigil, şiirle geçirilmiş kırk yılı aşkın zamandan sonra şu değerlendirmeyi yapar: “Kırk yıllık şiir hayatımda, bu jübileyi hak ettim. Sanatın çetinliğini bir kez daha anladım bugün (...) Şiirim aslında büyük bir değişme geçirmedim. Hayat değişmedi. İlk kitabımın ilk mısrası ‘Yaşamak bir azap çok zaman’ Benim için bugün de öyle (...) Şiir her zaman tedirginliğin, huzursuzluğun sonucudur. Kimisi haykırarak, hesap sorarak anlatır, kimisi sessiz. Mesele bu tedirginliği yaşamaktır. Oldum olası benim şiirimde rahatlık görülmedi. Tek tük mutluluk şiirlerim olmuştur. Bunları hatırlamak için yazmışımdır. Hep aynı doğrultuyu sürdürdüm. Kendimi mi tekrarladım? Hayır” (Necatigil, 2019, s. 183). Şiirinin hayatıyla olan iç içeliğini dile getiren şair, “*Sevgilerde*” kitabının yayımlanmasını kutlamak için bir araya toplanan “*Dost Meclisi*”ndeki hanımları;

*“Beş melektir başımız üzre uçar beş hatun
Beşi de evliliğin son ucu hüsrânı över*

*Adları Günöz, Emel, Aysel, Esin, Huriye'dir
Hepsi sâdik kulunu yani ki ihvânı över*

*Beşi de sır küpüdür içlerini saklarlar
Kimi mazluma fedadır kimi kurbanı över” (Necatigil, 2019, s. 193) mısralarıyla anar.*

Samimiyetin perdelediği bir tarzla evliliğin, hatta geleneksel terbiyenin kadına yüklediği her şeye, hayata rağmen dik durma sorumluluğunu anlatır. Bu, Necatigil şiirine hâkim olan insanı anlama, hissetme, iç dünyasını kavramanın latifeye bürünme hâli olarak değerlendirilebilir.

Behçet Necatigil, katılmış olduğu kutlamaların, dostlarıyla yediği akşam yemeklerinin, özel zamanların hatıralarını aruz vezniyle kaside nazım şekliyle yazmıştır. “*Dost Meclisleri*” nin unutulmaz anları, toplantıya katılanların kişilik özellikleri ya da şiirin yazıldığı zamandaki güncel konularla mevzun ve mukaffa olarak şiire dâhil edilmiştir. İlkinin 1936-1940 yılları arasında yazıldığı düşünülen bu şiirler, 1979’da torununun doğumuna yazdığı şiire kadar devam eder. 1973’te yayımlanan *Hayıfname*’de kendini “*Evler*” kitabına da gönderme yaparak; “Behçet evvelce atarken Kapalıçarşı’da tur/ Oldu bir hâtuna kul Evler’i bekler şimdi” (Necatigil, 2019, s. 92) mısralarıyla evinde, evlilikte kadın etrafında kurulan hayatın içinde mutlulukla anlatır.

Anne Olarak Kadın

Çocuk, hatta yavru korunmaya muhtaç varlıktır. Anneliğin koruyucu gücünü, şefkatini, bağlılığını hiçbir geleneğin, toplumsal kuralın gölgesinde kalmayan hayvanlarda dahi gözlemlemek mümkündür. Anne ve çocuk arasındaki iletişim de aklın ötesinde içgüdüsel olarak gelişen bir durumdur. *Yakarış* şiiri, Behçet Necatigil’in hayatının ve sanatının en belirgin dönemeci olan annesini kaybetmesinin yansımalarını taşır. Bu bir dua değildir. İstemenin ötesinde bir çocuk çaresizliğiyle “*yakarış*”tır. Çocukluğun saf günlerine dönüşün arzusudur. Şiirin; “Allahım, görüyorsun, üşümüşüm./ Uzatsan da sıcak kanatlarını/ Altına giriversem” (Necatigil, 2013, s. 106) mısraları korunmaya muhtaç benin yaradandan koruyuculuğunu talep eder. Şiirin ilk bölümünde ise “Allahım, çocukluğumda olurdu her ne dersem;/ Annem rüyalarım gelirdi mezarından” (Necatigil, 2013, s. 106) mısralarıyla çocuklukta hayatın kurucusu olarak annenin görülmesine işaret edilir.

Zincir şiirinde hayatın yorduğu bir insan olarak yer alır kadın. “Geceler dedim aklıma geldi:/ Uyurken, sızlıyor, duyuyorum/ Söküklerin üstünde/ Anacığımın elleri” (Necatigil, 2013, s. 119).

Çocuklar şiirinde kadın hayatın içinden bir anne olarak varlık bulur. Geçim derdiyle uğraşan kadın bir de hasta çocuğunun ilacı olarak yaşamak zorundadır. Çocuğuna sevdiği yiyeceği yedirmenin sevinci ile yiyeceğin azalması, tükenmesi arasındaki çıkmazın içinde bocalar. “Sevdiği bir reçeli gün aşırı yalnız ona/ Kaşıkla beraber büyür bir üzüntü/ Yağların şekerlerin çayların/ Uykularda bile bitiyorsa/ Annelere düşündürdüğü” (Necatigil, 2013, s. 220).

Barbaros Meydanı şiirinde anne ve kızın aynı zamanda aynı mekânda birbirinden farklı ruh hâlleri anlatılır. Anne hayatın yorgunluğunu omuzlarında taşıırken annesinin refakatiyle dışarı çıkan kız, başka heyecanlar peşindedir. Aynı denize bakan iki kadının duygusal farklılığı; “En gürültülü şarkılar/ Çalarken plakta,/ Onlar orda oturur / Denize bakarlar. Avunmaya muhtaç bu gençlik/ Ey kız anası ihtiyarlar,/ Ey denizlerden Esen Serinlik” (Necatigil, 2013, s. 88) mısraları ile dile getirilir.

Hasta şiirinde kadın, hasta bir çocuğun başını bekleyen kalabalığın ardından beliren ve herkesin önünde yer alan beyaz başörtülü bir silüet olarak görünür. “Gülümsiyen gözlerle beyaz örtülü biri/ Üstüme ağır ağır üstüme eğiliyor” (Necatigil, 2013, s. 619).

Cuma Günleri şiirinde dini inançların tesiriyle ölümlerin ruhunun sevdiklerinin yanına geleceği düşüncesi vardır. Burada anne özlenen ve beklenen olarak yer alır. “Cumaları, dâim, ikindiden sonra/ Bekler ölüleri dört gözle pencerem. /Onlar, ölümlerim dediklerimde kim/ Uzak akrabalar ve hasretim annem” (Necatigil 2013, 626). Bir sonraki haftaya kadar zaman, annenin özlemiyle geçer. “Belki de annemin gözündeki yaştr/ İnce ve belirsiz, gözüme dolan nem” (Necatigil, 2013, s. 626) mısraları anne ve çocuk arasında kurulan özdeşleyimin ifadesidir.

Necatigil, *Uykusuz Gecede Dörtlükler* şiirinin son dörtlüğünde “*Şiir on bir dörtlük on biri de başka*” diye belirtilir. Şiir, uykusuz bir gecede hafızanın derinliklerinden gelenlerle doludur. Hayat sahnelerinin ilki bir hatırlamadır. Sonrasında bir insanın yaşadıklarının aslında çocukluğunun izleri

olduğunu, bu çocukluğun kurucu ve belirleyici gücünün de anne olduğunu; “Bir köy, anızlar kesmiş tabanlarımı,/ Şehirlere getirildim sonra,/ Çocuk anasız kaldı mı/ İş işten geçmiş ola.” (Necatigil, 2013, s. 103) mısraları ile belirtir.

Behçet Necatigil'in şiirlerinde “anne” koruyan kollayan ve özlenen olarak varlık bulur. *Kaydı Silinen* şiirinde kadın, tanımadığı bir cenazenin başında ağlar. Burada dile getirilen annelik duygusunun milliyet, din gibi aidiyet belirten değerlerin de üstünde içgüdüsel bir davranış olarak kendini göstermesidir. Bu, ülkeler ya da ittifaklar gibi büyük toplulukların karşı karşıya gelerek insanlık tarihine silinmez izler bırakan savaşların ardında ortak acılar bıraktığı gerçeğidir. Bu gerçeklik, savaşın ardında kalan insanlığın acısı olarak sanattaki yansımalarını her zaman göstermiştir. “Norveç tarlalarının birinde/ Cesedimi buldu bir köylü kadını,/ Baç ucumda ağladığına göre/ Oğluna benzetmiş olmalı” (Necatigil, 2013, s. 108).

Beklenen/ Özlenen Olarak Kadın

Behçet Necatigil'in şiirlerinde kadın, Türk şiir geleneğine hâkim olan bakış açısıyla beklenen, uğruna ömür feda edilen bir kimlikle var olmaz. Özlenen olarak görülen kadınlar hayatın içinden yaşanılabilir durumlar içinde anlatılır. *İsimsiz* şiirinde her iki cinsin birbirine olan ihtiyacı ve özlemi anlatılırken aradaki engelin toplum kuralları olduğu vurgulanır. Kızlar evlerde, balkonlarda yalnızken erkekler kahvelerde, sokaklarda yalnızdır. Şiirin son iki mısrası şair ve sözü edilenler arasında kurulan duygu ortaklığını ifade eder. “Ben bilirim onların çektiklerini/ Ölüp gidecekler” (Necatigil, 2013, s. 628).

Kandil şiirinde ise kadın meçhul sevgili olarak geçer. Arzu edilen sevgilinin fiziksel varlığından açıkça söz edilmez. Şiire hâkim duygu sönen bir kandil gibi biten bir ömrün kederidir. Kendi hastalığının farkında olan ben, muhayyel sevgiliden de yas tutmasını beklerken sevgilinin üzüntüsüne de razı olmaz. Kendi kefen giyerken sevgiliden de karalar giyinmesi beklenir. “Giyeceğiz sevgili/ Ben ak sen kara gömlek/ Üfleyiver kandili/ Çok güç çok geç beklemek” (Necatigil, 2013, s. 609). Bu mısralar, Behçet Necatigil'in şiirinde sıkça karşılaşılan aile ve onun etrafında oluşan dünyanın bir yansıtıcısı olarak insanın insanla tamamlanacağı düşüncesinin ifadesi olarak görülebilir. - Beklemenin geçliğine beklemenin güçlüğüne rağmen sevgili, iyi ve kötü günde her durumda yanı başında olması beklenilendir.

Ayrıran / Nifak Sokan Olarak Kadın

Kadın aşkın kaynağı, sebebi olarak kabul edilir çoğu zaman şiirde. Bazen erkeğin hayata tutunma sebebi bazen de onu tamamen hayattan koparan münzevi ya da müflis bir hayata sürükleyen neden olarak görülür. Erkek egemen kültürde iki erkeğin dostluğunu örseleyecek en önemli neden olarak da değerlendirilir bazen kadın. *Dost* şiirinde Behçet Necatigil, iki dost arasındaki problemin sebebinin bir kadın olarak; “Dünya böyledir zaten,/ Kadın olmasın ara yerde” (Necatigil, 2013, s. 36) mısrası ile gösterir. Şiir, “Kızına kıl kadar olsun göz koysaydım” mısrası ile devam eder. Burada iki dostun arasına giren sevgili olarak kadın değil, sözü edilen dostun kızıdır. Bunun arkasındaki temel duygu yine kıskançlıktır.

Ters Yüz şiirinde isim ve içerik arasında güçlü bir uyum vardır. Kadınların dış görünüşleri ve iç dünyaları arasındaki -olduğu düşünülen- büyük zıtlığa işaret edilir. Dört dörtlükten oluşan şiirde anlam “melek/şeytan, masum/şirret, ince/nobran, temiz/kir, zifir/parıltı” gibi birbirine zıt kelimeler etrafında oluşturulur. Dışardan olumlu anlam taşıyan kelimelerle nitelenen kadının iç dünyası olumsuz kelimelerle anlatılır. Bu asıl yüzlerin ancak onlarla geçirilen zamanla ortaya çıkacağı “evli/evsiz” sözcükleri etrafında kurulan; “Evlidirler evlerinde evsiz/ İyidirler/ İçlerine girmeyince/ Nerden bileceksiniz” (Necatigil, 2013, s. 154) mısralarıyla anlatılır.

Kadınların bu öngörülemez davranışları ve zıtlıkları ile erkek için hayatı anlaşılabilir ve yorucu bir duruma getirdiği de ifade edilenlerdendir.

Kadınların Sıradanlaştırıldığı / Sıradan Kadınların Anlatıldığı Şiirler

Kadınlılar, Behçet Necatigil şiirleri içerisinde kadının cinsel kimliğiyle belirgin olarak öne çıktığı eserlerinden biridir. Şiirin ilk dörtlüğü, kadının hep kendisinden beklenen olarak yüklerini omuzlamakta zorlandığına işaret eder. “İtilmiş gündüzlerde/ Çoğu ancak gecelerde vardılar/ Çağrıldıkça geçici/ Fısıltılara kandılar” (Necatigil, 2013, s. 266) mısralarıyla kadının gündüzlerde sosyal hayat içerisinde hep ötelendiği, görmezden gelindiğini; gecelerde ise fiziksel varlığıyla değer bulduğu anlatılır. Bu değer de geçiciliğine işaret edilir. Şiirin devamında reddetmenin kadının tek gücü olduğu, bu reddin onun tamamen görmezden gelinmesine yol açacağına da işaret edilir. “Bütün yalnız kaldılar” mısrasıyla kadının kendi çıkmazında; gitmekle kalmak, kıymetli ve kıymetsiz, var ve yok arasında bocalamasına işaret edilir. Şiirin son dörtlüğünde kadının kendi yalnızlığına sessizce gömülmesi, bir masal kahramanının dağlara kaçıışı, haksızlığa başkaldıran bir soylu eşkıya gibi insandan uzaklaşması; “Kıskançtılar, onurlu/ Baktılar başlar öne eğiliyor/ Hırçın atların terkisinde/ Yalçın dağlara kaçtılar” (Necatigil, 2013, s. 266) mısralarıyla anlatılır.

Yılmaz Taşçıoğlu, “*Kadınlılar*” şiirine “ ‘Kadınlılar’ ve ‘Eski Sokak’ başlıklı şiirlerde kadın kavramının aile içindeki eş rolü bakımından ele alındığı görülüyor. Kadın hep özveride bulunur, ne istense, ağırlığına, zorluğuna bakılmaksızın yerine getirmeye çalışır. Ailenin temel ögesi olmasına rağmen gereken sevgiyi görmeyen kadınların ‘istemiyorum’ demek gibi bir güçleri vardır. Geçici fısıltılarla cinsel bir nesne olarak görülürler. Kadın erkek ilişkilerinde kadının ezilmişliği, çaresizliği onurlu bir davranışa yöneltir onları: kaçışa. Bu gerçek hayatta bulamadıklarını hayal dünyasında aramaları şeklinde yorumlanabilir” (Taşçıoğlu, 2006, s. 303) değerlendirmesini yapar. Gonca Gökalp ise şiirin dördüncü kıtasını, kadının anne olamamaktan duyduğu acı olarak değerlendirirken şiirin geneline; “ ‘*Kadınlılar*’ şiirinin bütününde işlenen konu, hayat kadınlarıdır. Aile kurumunun tamamen dışında kalan ve toplum tarafından kötü gözle bakılan genel kadınlara şairin yaklaşımı son derece insanidir” (Gökalp, 1992, s. 84) değerlendirmesini yapar. Aynı şiir üzerine yapılan değerlendirme farklılıkları Behçet Necatigil’in bazı şiirlerinin farklı çağrışımlar uyandıran, farklı okumalara açık maksadına ulaşmış eserler olduğuna işaret eder.

Ayrılıklar şiirinde kadın yeri bir başkasıyla doldurulabilecek, giden için de yeni gelen için de özel bir anlam yüklenmeyen nesnedir. Bu şiirde de aşğın duyguları da hafife alınarak her kadının yerinin bir başka kadınla doldurulabileceği; “Dünyada başka kız yok mu./ Elini sallasan ellisi –/ Mesele bundan ibaret” (Necatigil, 2013, s. 38) mısraları ile ifade edilir. Bu şiirle özellikle “Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü gibi eserlerinden klasik edebiyata hâkim olduğu anlaşılan Necatigil’in” (Taşkesenlioğlu, 2020, s. 84) bu dönem edebiyatında kadının bireysel farklılıklarından söz edilmemesine, sevgilinin hep beklenen oluşuna bir eleştiri getirdiğinden söz etmek de mümkündür.

Hayat Kadınları

İstanbul’un en canlı muhiti olarak birçok eserde Beyoğlu’ndan söz edilmiştir. Doğan Hızlan, Turan Akıncı’nın “*Beyoğlu- Yapılar, Mekânlar, İnsanlar* (1831-1923)” kitabını tanıtırken “Batı etkisinde İstanbul’u öğrenmek, Batı etkisinde Türkiye’yi öğrenmekle eş anlamlıdır” (Hızlan, 15 Eylül 2018) der. Salah Birsal, “*Ah Beyoğlu Vah Beyoğlu*” adını verir Beyoğlu’ndan gelip geçenleri, orada konuşulanları anlattığı eserine. Ahmet Hamdi Tanpınar, bir başka okur Beyoğlu’nu İstanbul’u yazarken, Mithat Cemal, “Fethedilmeyen İstanbul” (Kuntay, 2016, s. 61) der Beyoğlu için. Behçet Necatigil’in *Renkli Fenerler* şiiri de Beyoğlu batakhanelerinin bir gerçeği olarak orada çalışan kadınları anlatır. Şiire hâkim olan duyguda bu kadınlar yaşadıkları hayat itibarıyla dışlanmaz, suçlanmazlar. Üç birimden oluşan şiirin birinci bölümü bu kadınları dışardan değerlendiren bir bakış açısı arz eder. Onlar davranışlarıyla; “Kızlı kadınlı Beyoğlu geceleri/ Gülüşleri bir tuhaf/ Yürüyüşleri bir garip/ Yollu oldukları belli” (Necatigil, 2013, s. 84) şeklinde tanımlanırlar. Şiirin ikinci bölümünde bu kadınların buldukları mekânlar “pastane, durak, sinema önleri” olarak sıralanırken “Allah’ın talihsiz kulları” olarak belirtilirler. Şair, sadece bir nesneye dönüşen bu kadınların iç dünyalarının hiçbir anlam taşıması dışında fiziksel özelliklerinin de fazla bir önem arz etmediğini; “İnce eleyip sık dokumadan/ Alıp çıktığımız kadınlar” (Necatigil, 2013, s. 84) mısralarıyla anlatır. Şiirin son bölümü tamamen bu kadınlarla birlikte olanların çelişkileri üzerine kurulur. Önce zevk edilip, sonra

tiksinip, hastalıklı bilinen yine de vazgeçilemeyen varlıklar olarak anlatılırlar. *Renkli Fener* adlandırması ile fenerin yanıp sönen değişken renkliliği, anlatılan kadınların birbirinden farklı hikâyeleri, dış görünüşleri, bu kadınların muhataplarının değişen duyguları ve Beyoğlu'nun ışıklı renkli geceleriyle çoklu bir çağrışım dünyası kurulduğu söylenebilir.

Elif şiiri Tepebaşı, tasviriyle başlayıp Kasımpaşa, Beyoğlu arasındaki; muhiti kahveleri, çay bahçeleri, cıvılcıvılcı insan sesi ile dolu sokakları, izbe ev tasvirleriyle tanımlanırken gün geceye döner. "Uyurken Kasımpaşa/ Işıklar içinde Beyoğlu/ Uyanır hayata" (Necatigil, 2013, s. 93) mısralarıyla Beyoğlu'nun gece hayatı başlar. Burada her gece kimliği ve sayısı değişen erkek topluluğuyla sokak aralarına giden bir kadın anlatılır. Bu şiirde de kadın yaşamış olduğu hayat nedeniyle ötekileştirilmez suçlanmaz. Şair, adını "Elif" koyarak bu kadın için de doğru bir hayat umduğunu imgeler. Elif, eski alfabe ile yazıldığında "e,l,f" üçüzlü köküyle "doğru ve düzgün boy" anlamına gelirken "i" harfinin gösterildiği yazılışta "Ülfet eden, iyi ilişki kuran, aşına" (Parlatır, 2012, s. 396) anlamına gelir. Her iki yazılışta da olumlu bir anlam çağrışımı oluşur. Şiirin son biriminde şair, kadına Elif diye hitap ederken Karacaoğlan'ın "İncecikten bir kar yağar/Tozar Elif, Elif deyi" (Mehmed Fuad, 1977, s. 101) mısralarına ve Dede Korkut'un "Adını ben verdim, yaşını Allah versin" (Türk, 2019, s. 24) duasına gönderme yapar. "Bu şiir senin için Elif/ Yazarken seninle doluydum/ Asıl adın başka olsa bile/ Kıştı gece yarısı/ Kasımpaşa önlerinde/ Yazarken seninle doluydum/ İncecikten bir kar yağar/ Tozuyordu Elif diye/ Adını Elif koydum" (Necatigil, 2013, s. 93).

Kızlar şiirinde de olumlu bir yaklaşım vardır. Şair, öncelikle nasıl bir hayat sürerlerse sürsünler hiçbir ayırım gözetmeksizin kadınlara karşı duygularını "Kardeş bilirim hepinizi" mısrasıyla belirtmiştir. Hafif meşrep olarak tanımlanabilenler için de "Zavallı bulurum bulsam bulsam" mısrasından hiçbir ötekileştirmeye gidilmediği anlaşılır. Şiirin ikinci bölümü tamamen kadın ruhunu içerden okumaya ayrılmıştır. Burada orta sınıftan kadınların hayatta konumlanışları erkeklerle ilişkileri nispetinde belirlenmiştir. Kadınlar; "Kendi mahallesinde/ Kurumuş kalmış kızlar," (Necatigil, 2013, s. 85) olarak yalnız hayatlarında hayatın canlılığından, ruhundan uzak tanımlanırlarken; "Nüfus kütüklerinde/ Kocaya varmış kızlar./ Sevmiş sevilmemişler/ Kadri bilinmemişler" (Necatigil, 2013, s. 85) mısralarıyla başkasıyla paylaşılan bir hayatın içinde kadınların ruhsal yalnızlığına işaret edilmiştir. Şiirin son bölümü yine ilişkileri davranış şekilleri ile "iffette aciz, hoppa" olarak nitelendirilen kızlara dair bir bakışla sonlandırılır. Şiire hâkim olan duygu kadınları yaşadıkları hayat içerisinde anlamaya çalışmaktır.

Gözleri şiiri de bir eğlence mekânına giden orta sınıftan hatta gelir seviyesi daha düşük birinin kendi benliğiyle olan mücadelesini anlatır. Oraya gidebilmek için maddi manevi birçok "şey"den fedakârlık yapan kişinin orada bulunan hayat kadınına bakışını yorumlar. İki de farklı yokluklar içinde bulunan kadın ve erkek aynı yerde başka duygulardadırlar. Kadının gözü masadaki mezelerle karnını doyurmada iken erkek, hem beklentilerinin yerine getirilmemesinin hem de feda ettiklerinin çıkmazındadır. Bu şiirde "pis kahpe" ifadesi kullanılsa da bu eğlenmeye giden şiirin söyleyeni tarafından yapılır. Şerif Aktaş, "... hikâye ve romandaki anlatıcı gibi şiirde de bir söyleyici ve konuşucunun varlığını düşünmek yerinde olur" (Aktaş, 2009, s. 237) der şiir tahlil ederken. Bu şiirde de Necatigil, kadının bakışlarını, mezeleri, meyhane ortamının anlatımını hesap yapmaktan eğlenemeyen kişiye bırakmıştır.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Türk edebiyatının özgün şairlerinden olan Behçet Necatigil, kırk yılı aşkın şiir serüveninde herhangi bir şiir topluluğuna katılmamış, herhangi bir akımın izini sürmemiştir. Hece ve aruz veznine hâkimiyeti, eski şiiri bilip yeni şiiri takip etmesi, onun kendi şiirini oluşturmasına zemin hazırlamıştır. Şiirin anlam dünyasını şairin yaşantısından, tanıklıklarından uzak düşünmeyen sanatçı, kendi şiir evrenini de bu doğrultuda oluşturmuştur. Onun şiirinde ev, aile, çocuk, kadın öne çıkan konulardandır. "Kadın" iç dünyasının zenginliği, hayatın ona yüklediği rollerle birbirinden farklı durumlarla Necatigil şiirinde önemli bir noktayı teşkil etmiştir.

Behçet Necatigil'in şiirlerinde kadın, daha çok evinde ocağın başında yemek pişirirken, çocuklarını doyururken ya da eve hayat veren büyülü bir el olarak görülür. Bu, şiirin kendi hayatının izlerini taşıdığı farklı şekillerde ifade eden şairin yaşadığı dönemin fotoğrafıdır. Çizilen kadın portreleri orta sınıftan şehirli kadının yüzleridir. “Çünkü asıl şiirler bekler bazı yaşları” diyen şairin eserlerinde kadın, genç bir delikanlının uzaktan gördüğü konuşmaya cesaret edemediği kimlikten zamanla evinin dertleriyle uğraşan, aynı hayatı yaşadığı insanın çok uzağında kendi kavgasını veren yalnız bir kadına, bazen de bir geceyi çocuğunun başını bekleyerek geçiren tedirgin bir anneye dönüşür.

Behçet Necatigil, bir hikâyenin kurgusunu oluşturabilecek yaşanmışlıkların, soyutlamalarla, olayın uyandırdığı his dünyası ve çağrışımlarla şiire konu olabileceğini düşünür. Bu fikrinin yansımalarını kadına dair yazdığı şiirlerinin hemen hepsinde görmek mümkündür. Kadınlar kendi yaş gruplarının yaşayabileceği mekân ve duygular üzerinden şiire dâhil edilir. Şiirlerde, çocuk yaşta annesini taklit ederek oynayan çocuktan, eşini kaybetmiş yalnız yaşayan “nine” ye kadar her yaşta kadın vardır. Kadınlar evlerde ya da sokaklarda iç ya da dış mekânlarda farklı durumlarda resmedilir.

Necatigil'in şiirlerinde kadına iç dünyasından bakan onu anlamaya ve anlatmaya çalışan olumlu bir bakış açısı vardır. Onun şiirlerine hâkim olan duygu hayatın yüklediği sorumluluklar, toplumsal hayatın insana öğrettiği değer yargıları altında ezilen kadını anlamak gerektiğidir. Düşük kadınlar da hayatın bir parçası olarak resmedilir onun şiirlerinde. Bu kadınlar da suçlanmaz ve ötelenmezler. Behçet Necatigil'in kırk yılı aşkın sanat hayatında hemen her insanda karşılığını bulabilecek duyguların, manzaraların, insanların şiirle dile getirildiğini söylemek mümkündür. Toplumsal hayatta ve bireyin hikâyesinde yadsınamaz bir yeri olan “kadın” konusu da geniş bir yelpazede işlenmiştir.

Behçet Necatigil'in şiirlerinde “kadın” konulu bu çalışmada şairin şiire yaklaşımı, kadının şiire konu ediliş şekilleri, sanatçının hayat ve eser arasında kurduğu bağ, ele alınmaya çalışılmıştır. Bu bağın şiirlere yansımaları mısralarla gösterilmeye özen gösterilmiştir. Daha sonra şairin bütün şiirleri taranarak kadın konulu olanlar tespit edilip içeriklerine göre tasnif edilmiştir. Giriş bölümünün ardından “Toplumsal Rollerine Göre Kadın Tipleri” adlı ikinci ana başlık altında şiirler; “Genç Kızlar / Genç Kadınlar, Ev ve Kadın, Anne Olarak Kadın, Beklenen Özlenen Olarak Kadın, Ayıran Nifak Sokan Olarak Kadın, Kadınların Sıradanlaştırıldığı / Sıradan Kadınların Anlatıldığı Şiirler, Hayat Kadınları” alt başlıkları ile sınıflandırılarak incelenmeye çalışılmıştır. Çalışmada Behçet Necatigil'in, hemen her insanın şahidi olduğu ama üzerinde çokça düşünmediği, hayatın sıradanlığı içerisinde kaçırılan, aslında bütün toplumu kuşatan olaylara içerden bakarak yeni bir şiir evreni kurduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sanatçının açık, yalın bir ifadeyle her devrin insanının duygularına hitap edebilecek, tüm zamanların okurunda karşılık bulacak şiirlerinde; küçük kız çocuğu, karşı cinsten ilgi bekleyen genç kızlar, orta yaş evli kadınlar ve nine olmak üzere her yaş grubundan kadın görülür.

Kadın, halk şiirinden modern şiire uzanan tarihsel süreçte şiirin en belirgin konularından olmuştur. Özellikle Klasik Türk şiirinde aşkın nesnesi olarak görülen kadın, modern şiirde farklı yönleriyle yer almaya başlamıştır. Hızlı sosyolojik değişimlerin olduğu, sosyal bilimlerin hemen her alanında kadına yönelik çalışmaların arttığı bu çağda “kadın ve şiir” birçok çalışmanın konusunu oluşturacaktır. Kendinden sonraki kuşakların şiirini etkileyen bir isim olan Necatigil'in şiirleri üzerine yapılan bu çalışma, şairin bizzat öğrencisi olmuş ya da onun şiir yaklaşımını benimsemiş diğer şairlerin eserleri üzerine yapılacak çalışmalar için de bir fikir oluşturabilir. Türk şiirinde kadın ve tarihsel süreçteki yaklaşım farklılıkları gibi çalışmalara bir kapı aralayabilir.

Yazarların Katkı Oranları

Çalışma tek yazarlı olduğu için yazarın katkı oranı % 100'dür.

Çıkar Çatışması

Bu çalışmada çıkar çatışması oluşturacak herhangi bir husus yoktur.

Kaynaklar

- Aktaş, Şerif (2009). *Şiir tahlili teori- uygulama*. Ankara: Akçağ.
- Belge, Murat (2006). *Edebiyat üstüne yazılar*. İstanbul: İletişim.
- Çetin, Nurullah (2013). *Behçet necatigil (hayatı, sanatı ve eserleri)*. Ankara: Akçağ.
- Dede Korkut hikâyeleri* (2019). Hatem Türk (Haz.). İstanbul: Mercan Kitap.
- Dökmen, Zehra Y. (2015). *Toplumsal cinsiyet (sosyal psikolojik açıklamalar)*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gökalp, Gonca (1992). Behçet Necatigil'in şiirlerinde aile. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Hızlan, Doğan (15 Eylül 2018). "Ah Beyoğlu Vah Beyoğlu". Hürriyet. <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/dogan-hizlan/ah-beyoglu-vah-beyoglu-40956544>.
- Kısakürek, Necip F. (1992). *Çile*. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kuntay, Mithat C. (2016). *Üç İstanbul*. İstanbul: Oğlak Yayınları.
- Mehmet Fuat (1977). *Karacaoğlan, yaşamı sanatçı kişiliği, yapıtları*. İstanbul: De Yayınevi.
- Necatigil, Behçet (1979). *Bile yazdı*. İstanbul: Ada Yayınları.
- Necatigil, Behçet (2013). *Bütün eserler*. İstanbul: YKY.
- Necatigil, Behçet (2014). *Solgun bir gül oluyor dokununca (kendi sesinden şiirler)*. İstanbul: YKY.
- Necatigil, Behçet (2019). *Dost meclislerinde kasideler*. Ayşe Sarısayın- Şaban Özdemir (Haz.). İstanbul: YKY.
- Parlatır, İsmail (2012). *Osmanlı Türkçesi sözlüğü*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Taşcıoğlu, Yılmaz (2006). *Dar vakitlerde geniş zamanlar*. İstanbul: 3F Yayınevi.
- Taşkesenlioğlu, Lokman (2020). *Klasik Türk edebiyatı*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Summary

Introduction

The artist tries to capture an original expression in his work. But this is not always a achievable result. The dominant artistic approach of the period in which the artist lived can affect his works. The political and social events of the period and the leading names of the period may have an effect. The artist wants to distance himself from both. Behçet Necatigil is one of the names who have achieved his own expression in Turkish poetry. Socialist Realist understanding of art and the Second New poem were active during the period when he gave his works. In this process, Necatigil acted according to his own preferences in choosing the subject of his poems and using the image and sound, meter and rhyme in the poem. Necatigil thinks that every poet's own poetry adventure passes through the periods of "Hospitality, longing, wisdom". It is a process of maturation and self-discovery. He likens the poet to "Robinson" in the sign of Expatriation. Just as on a deserted island, Robinson has to take shelter with the opportunity at hand. The poet will also be under the influence of the poets he first met in his poetry adventure. He evaluates this period as the period of wannabe and imitation. In the "longing" period which is the second period, the poet gets tired of imitation and the search for poetry of others and follows his own voice. He thinks that the poet is trying to convey his world to his readers while in this period. In this process, the poet realizes the difficulty of changing the environment and people. In the period of wisdom, he understands the attitude of the poets before him. He is of the opinion that acceptance and surrender took the place of rebellion in his poems of this period. And as a basis for these three periods, he cites Ali Şir Nevâyî's way of collecting his divans as a source. Behçet Necatigil said, "A person first writes poems that are 'foreigner in abroad' and then 'beautiful in longing'. Poems that are an account of a lifetime are poems that are 'useful in wisdom'.

Method and Findings

Behçet Necatigil, as a poet who knows old poetry and can follow new Turkish poetry and Western poetry, was able to see the change in poetry and the direction of poetry. "Qasida in Friend Chambers" are poetry essays written in aruz prosody in the type of qasida, commemorating the evening meetings held in friends' houses, the reason for the gathering, the invited guests, the host in the work. In these poems, the reflections of the observer attitude of the poet's community and his dominance over the old poetry can be seen. Behçet Necatigil does not consider the poet's experiences and poetry separately from each other. He believed that the life of the poet, his testimonies, and the emotions that touched his heart would be the source of his works. He did not hesitate to express this clearly in his poems. The poet is known as the poet of houses because of his poems written in a plain language on "houses". Another element that dominates Behçet Necatigil's poetry is the human being in every form, old, young, woman, man and child. In Necatigil's houses, middle-class people exist in the turmoil of life with the concern for bread. People who go to work or come from work, happy and unhappy couples who get along or disagree with each other at home, the elderly, children crying and playing are often seen with a neighborhood crowd. Young boys and girls exist in their most warm and sincere states. The emotional world of prostitutes, lazy, excited young girls also finds a place for itself in his poems. There is no judgmental point of view in Necatigil's poems. In these poems, too, there is an approach that sees everything that tries to understand people. The hustle and bustle of daily life is reflected in the verses. On the other hand, in the big picture seen behind the struggle for life of the bread fight, the broken and lonely heart of the person in the crowds can be felt.

It is possible to see photographs of women of all ages in his poems. Women are treated in terms of gender as they exist with their human aspects trying to hold on to life. Old women, housewives waiting for her husband, a mother trying to feed her child, women working at the sewing machine until midnight to support her house appear. The influence of traditional values on women's life also finds its place in poems from a woman's perspective. In traditional poetry and life, women are loved and preferred. In Turkish poetry, women generally find a place for themselves in this respect,

while in Necatigil's poetry, the anxiety of waiting to be preferred or not being preferred is also included in the poem from a woman's point of view.

A longing for a longed and sought after home manifests itself in his poems. Lives are established according to the house, which is the indicator of life. Coming home, leaving home. This house that surrounds the person is seen as a responsibility for both sexes. While the woman positions herself as the desired of love, in her poems the man wants to see himself as the expected of the house. Home is a place of taking shelter. Where the dream does not exist, the house appears as a place to escape. Behind this photograph, the factor that defines the house as a shelter and a place to escape is the woman.

Conclusion, Discussion and Recommendations

In this study on "women" in Behçet Necatigil's poems, the poet's approach to poetry and the bond he established between life and work were tried to be discussed. Care has been taken to show the reflection of this bond in the poems through verses. Afterwards, all the poems of the poet were scanned and the ones on women were determined and classified according to their content. After the introduction, the poems under the second main title, "Types of Women According to Their Social Roles"; "Young Girls / Young Women, House and Woman, Woman as Mother, Woman as Expected, Longed for, Woman as Separator, Ordinary Women / Poems about Ordinary Women, Prostitutes" were tried to be analyzed by classifying them. In the conclusion part of the study, it was concluded that Behçet Necatigil established a new poetry universe by looking from the inside to the events that almost every person witnessed but did not think much about, kidnapped in the mediocrity of life, and actually encompassing the whole society. It has been determined that the artist has a poetic language that will respond to the readers of all times, with a clear and simple language, with a reality that will surround the people of every age from within.

This work on the poems of Necatigil, a name that affects the poetry of the generations after him, may also create an idea for work on the works of other poets who have been students of the poet himself or adopted his poetry approach. In Turkish poetry, it can open a door to studies such as differences in the approach of women and historical process.